

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istoria

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

IX. De Constantini victoria, & de bonis quae cunctis in orbe Romano
degentibus illius operâ contigerunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

et aculum, ut piscibus cibum præberent in altissimum mare projecti. Posthac igitur Dei cultores fugam inire denuò cœperunt. Iterum agri, iterum solitudines, iterum montes ac silvæ famulos Christi suscepere. Quæ cum ad hunc modum impiissimo tyranno succederent, deinceps persecutionem adversus omnes Christianos excitare in animum induxit. Ac procul dubio voti sui compos exstitisset, nec ei quicquam obstitisset quominus rem ad exitum perduceret; nisi famulorum suorum Propugnator Deus, id quod futurum erat celestim præveniens, Constantinum famulum suum, tanquam splendidum quoddam ac salutare lucis jubar, in profunda caligine & in obscurissima nocte omnibus repente ostendisset, eundemque in brachio excelso ad has partes quasi manu apprehensum perduxisset.

CAPUT IX.

De victoria Constantini, & de bonis quæ cunctis in orbe Romano degentibus per eum contigerunt.

Huc refer Nicéph. c. 45. & 46. 1. 7.

ET huic quidem victoriam ac triumphum de impiis, tanquam præmium ejus pietati debitum cælitus largitus est Deus. Illum verò nefarium unà cum omnibus consiliariis ipsius & amicis, pedibus Constantini prorum substravit. Nam cum ille ad summam prorumperet insaniam, non amplius id ferendum ratus Deo carus Imperator, modestam ac sobriam in se colligens mentem, & severum justitiæ vigorem clementiâ temperans, libenti animo opem ferre statuit iis qui à tyranno opprimebantur: & paucis pestibus è medio sublatis, innumerabiles propè homines fervare. Cum enim antea sola clementia usus fuisset, & hominem nulla miseratione dignum esset miseratus: ei quidem nihil profuit, quippe qui à pristina improbitate nequaquam desisterit, quin potius rabiem adversus subditos intenderit. Oppressis verò nulla jam spes salutis supererat, quos immanis illa bellua crudelissimè vexabat. Quocirca bonorum propugnator Constantinus, amori virtutis miscens odium improbitatis, unà cum filio Crispo clementissimo Cæsare expeditionem suscepit, salutarem dextram cunctis pereuntibus porrigens. Ambo igitur pater videlicet ac filius, summo omnium Rege ac Servatore Dei Filio ac Deo, duce &

καὶ Φεμὸτατῶν θεῶν, τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς, ἰχθύσι βορρῆ ῥιπίε μύροι. Φυγαδὴ δὲ διὰ τῆς ἐπιτέτοις τῆς θεοσεβῶν ἐγίνοντο ἀνθρώπων πάλιν ἀγροὶ, καὶ πάλιν ἐρημίαι. ἰάπων τε προὐρητὲς Χριστῆ θεράποντας ὑπεδέχοντο. καὶ ὅτι ταῦτα τέτονον πρὸς χῶρεϊ τῶν δυοσεβῶν τῶν περὶ τὸν λοιπὸν καὶ τῶν κατὰ πάντων ἀνακινεῖν δυνατὸν, ἐπὶ διανοίαν ἐβάλλετο. ἐκροῦται τε γυναικὸς καὶ ἄλλων ἐμποδῶν ἦν αὐτῶν μὴ ἐργῶν χωρεῖν, εἰμὴ τὰ χίσα τὸ μέλλον ἐπὶ τῶν περὶ τῶν οἰκείων ψυχῶν ὑπερμαρτυροῦν. Θεός, ὡς ἐν βαθεί σκοτῶ κινεῖται (σοφῶς ἐστὶν τῆ φωστῆρα μέγαν ἀνθρώπος καὶ σωτῆρα τῶν πᾶσιν) ἐξελάμψε, τὸν αὐτῶν θεράποντα Κωνσταντῖνον, ὑψηλῶ βραχίονι ἐπὶ τὰ πόδες παραγωγῆσας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ τῆς νίκης Κωνσταντίνου ἐπὶ τῶν αὐτῶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἡγεσίων ὑπαρχάντων.

TΟΥΤῶ μὲν οὖν ἀνοθεν ἐξ ἄρανης καὶ τῶν ἐν εὐσεβείας ἐπάξιον, τὰ περὶ πάσαις κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης τὸν δὲ αὐτοῦ εἰον αὐτοῖς συμβέλοις ἀπάσι καὶ φίλοις, καὶ τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶ περὶ κατὰ ἐβαλαίαι καὶ εἰς ἐρχάλα μανίας τὰ κατὰ αὐτὸν ἡλασσε. ἐκέτ' ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμεντο βασιλεῖς ὁ τῶ θεῶ φίλοι, τὸν σὸ φρονα σιωπαρῶν λογισμὸν, καὶ τὸν σερόν τε δικαίως περὶ τὴν λανθροπία κερσαμύρος, ἀσμύρος ἐπαυῖναι κείναι τοῖς ὑπὸ τῶ τυραννῶ ταλασσομένους καὶ τό γε πλείστον ἀνθρώπων χροῖσιν. καὶ χεῖς λυμεῶνας ἐμποδῶν ποισάμεντο σῶσασι ὄρμαται, μόνη γὰρ αὐτῶ χρωμῶν ἐπὶ λανθροπία τὸν ποσὶ τέτε χρονον ἐ τὸν εἶσιν παθείας ἀξιὸν ἐλεῖν. τῶ μὲν ἐδὲν ἐπὶ πλείον, τῆς κακίας οὐκ ἀπαλλαθησόμενα, καὶ ξοῖν ὅ μᾶλλον τῶν κατὰ τῶν ὑπὸ τῶν ἐθνῶν λύτηαν. τοῖς ὅ καχεμένοις εἰς ἐπιπλοτο σωτηρίας ἐλπίς, ὑπὸ δεινῶ θνητῶν παπονομένοις, διὸ δὴ τῶ φιλαγάθῳ μίσεσ τὸ μισθόπνηρον ὁ τῶν ἀγαθῶν δωροσ, πρὸς αὐτῶ ἄμα παιδὶ Κεῖσῳ βασιλεῖ φιλαγάθῳ τῶ τῶ, σωτῆρον δεξιὰν ἀπάσι τοῖς ὑπὸ τῶ λυμένοις ἐκτεῖνας· εἰδ' οἷα παμμεσσιεῖσθαι Θεῶ παιδὶ σωτῆρι ἀπάντων ποσὶ γὰρ καὶ

συμμάχων χρωμένοι παλήραμα κ' υός, αμ-
φω κύκλω διελόντες τήν κατά τῷ Θεομισῶν
πράταξιν, βράδιαν τήν νίκην διποφέρουσαι. τῷ
κατά τήν συμβολήν πάντων Ἰζευμαριδέν-
των αὐτοῖς ὑπὸ Θεῶ κατὰ γνώμην ἀθερώς
δῆτα κ' λόγῳ θάπρον, οἱ μὲν χθές ἔσπερ ἡμέ-
ρας θανάτου πνεόντες κ' ἀπειλῆς, οἴκετ' ἦσαν
ἐδὲ μέχρι οὐνόματ' ὁ μνημονεύοντοί γρα-
φαί τε αὐτῶν κ' τιμαί, τήν ἀξίαν αἰχρύνω
ἀπελάμβανον. καὶ ἀ τοῖς πάλαι δυοσεβέσι
τυράνοις ἐπεῖδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς Λικίνιος,
ταῦτα ὁμοίως κ' αὐτὸς ἐπαχεν. ὅτι μὴ δ' αὐ-
τὸς ἐδέξατο παιδείαν, μὴ ἢ ταῖς τῶν πέλας
ἐσωφρονίῃ μάστιγι τήν ὁμοίαν δ' ἐκείνοις
τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδόν, Ἰππὶ τὸν ἴσον αὐ-
τοῖς ἐνδίκως ὀφειλέχθη κρημνὸν· ἀλλ' ἔδει
μὲν ταυτητη βεβλημένον ἔκειτο· ὁ δ' ἀρετῇ
πάσι θεοσεβείας ἐκπρεπῶς μέγιστον κ' νικητῆς
Κωνσταντῖνον, σὺν παιδί Κριστῶ βασιλεῖ
θεοφιλέστατον, κ' ὑ πάντα τὰ πατρὸς ὁμοίω,
τὴν οἰκείαν ἐβῶν ἀπελάμβανον καὶ μίαν ἰσώ-
μένην τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεί-
χον δεχθῆν. τὴν ἀπ' ἀνιχρόν ἤλκε πᾶσαν ἐν
κύκλω κατὰ θάτερα τῆς οἰκουμενῆς, ἀρκτον τε
ὄμι κ' μεσημερίαν, εἰς ἑξάτα δυομένης ἡμέ-
ρας ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἀγούρας εἰρήνῳ. ἀφίρητο
γὰρ Ἰξ ἀνθρώπων πᾶν δέ, τῶν πρὸν αὐτὰς
πέλοντων. λαμπρὰς δ' ἐτέλεον κ' πανηγυ-
ρμακὰς ἐορτῶν ἡμέρας· ἦν δὲ φωτὸς ἐμπλεα
πάντα κ' μειδίῳσι πρῶτόποις, ὄμμασί τε
φαιδροῖς, οἱ πρὸν καλῆφεις ἀλλήλους ἐδλε-
ποι χοροῖσι δ' αὐτοῖς κ' ὕμνοι κατὰ πόλεις ὁ-
μῆ κ' ἀγρῶς, τὸν παμβασιλέα Θεὸν πρῶτα
πάντων, ὅτι δὴ τῆτ' ἐδιδάχθησαν. κατὰ
τὸν εὐσεβῆ βασιλέα παισὶν ἅμα θεοφιλέ-
σιν ἐγέμερον. κακῶν δ' ἀμνηστία παλαιῶν
ἦν, κ' λήθη πάσης δυοσεβείας. παρόντων δ'
ἀγαθῶν διόπλαυσις, κ' πρῶσπε μελόντων
πρῶσδοκίαι. ἤπλωντο δ' ὅσω κατὰ πάντα
τόπον τῆ νικητῆ βασιλέως φιλανθρωπίας
ἐμπλεοῖ διατάξεις, νόμοι τε μεγαλοδω-
ρεῖς κ' ἀληθῆς εὐσεβείας γνωρίσματα πε-
ριέχοντες. ἔτω δῆτα πάσης τυρανίδος
οὐκαθεβείσης, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς
πρῶσκηκῆς βασιλείας βέβαια τε κ' ἀνε-
πίφθονα, Κωνσταντῖνω κ' τοῖς αὐτῶ παισὶν· οἱ
αὐτῶν πρῶσθεν πάντων διποσμήξαντες τὴν θεο-

A adjutore fulti, acie inter se divisa Dei-
que hostibus undique circumjecta, per-
facilem victoriam retulerunt; cum
Deus in conflictu cuncta ipsis prona at-
que expedita ex animi sententia praesti-
tisset. Repente ergo & dicto citius, hi
quidem qui heri ac nudius tertius cae-
des ac minas anhelabant, perierunt
funditus: ac ne nominis quidem eorum
memoria permanfit. Imagines quoque
eorum & reliqua monumenta, congrua
ignominiae labes asperfit. Et quae impiis
olim tyrannis Licinius ipse suis oculis
contingere viderat, eadem quoque si-
mili modo perpeffus est. Etenim ipse
etiam disciplinam non admifit, nec a-
liorum suppliciis emendatus est: sed
eandem quam superiores illi viam im-
pietatis infiftens, merito in eundem
cum illis exitu gurgitem est delapsus.
B Ethic quidem ad hunc modum percul-
sus occubuit. Constantinus vero omni-
bus religionis virtutibus ornatus, & vi-
ctor maximus, unā cum filio Criffo Cae-
fare Deo cariffimo & patri undequaque
simillimo, Orientem suum recepit: &
Imperium Romanum, sicut olim fue-
rat, in unum corpus redegit: univer-
sum orbem terrarum qui ab oriente So-
le ad ultimas usq; Occidentis oras pro-
tenditur, cum circumfusis utrimque re-
gionibus tam ad Septentrionem quam
ad Meridiem, paci suae subjiciens. Ita-
que homines omni metu eorum a qui-
bus antea opprimebantur penitus amo-
to, festos dies cum maximo splendore
& celebritate egerunt. Lux quaedam
jucundiffima superfundi omnibus vi-
debatur: & qui prius maefti fuerant,
tunc hilari ac renidenti vultu laetifque
oculis se viciffim aspiciebant. Choreis
etiam & hymnis tam per agros quam
per civitates, primum quidem Deum
omnium Regem prout edocti fuerant;
deinde piiffimum Imperatorem, & Deo
cariffimos ejus filios celebrabant. Nul-
la praeteritarum calamitatum, nulla im-
pietatis memoria suppetebat: sed praefentium bonorum fructus cum futuro-
rum spe atque expectatione percipie-
batur. Proponebantur ubique victoris
Principis edicta, plena humanitatis: &
leges liberalitatis illius ac verae pietatis
indicia praeferentes. Ad hunc igitur mo-
dum tyrannica dominatione extirpa-
ta, penes solos Constantinum ejusque
liberos Imperium Romanum, quod
jure ipsis competebar, firmum & ex-
tra omnem invidiam permanfit. Qui

quidem omnium superiorum Principum impietate deterfa atque è medio sublata: bonorum sibi divinitus concessorum probè conscii, studium virtutis & amorem Dei, piùmque & gratum animum erga caeleste Numen, illustri operum suorum testimonio palam cunctis mortalibus declararunt.

*Explicit Deo juvante liber decimus
Historia Ecclesiastica Eusebii
Pamphili.*

Α συγίαν τοῦ βίου. τῶν ἐκ Θεοῦ προτασσόμενων ἀγαθῶν αὐτοῖς ἠδνημένως, τὸ Φιλὰρμόν καὶ Θεοφιλῆς, τό, τε πρὸς τὸ Θεῖον εὐσεβῆσαι καὶ εὐχάριστον, δι' ὧν εἰς πρῶτον ἅπανσιν αὐτῶν ποῖς παρέσχον ὄραν, ἐπεδείξαίτο.

Τέλος σω Θεῷ ἔδεκατος λόγος τῆς
κλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου ἔ
Παμφίλου.

